

## Streszczenie rozprawy doktorskiej

### Sieć komunikacyjna województwa lubelskiego w drugiej połowie XVIII wieku

mgr Mateusz Zawadzki

Przedmiotem rozprawy jest sieć komunikacyjna województwa lubelskiego w granicach przedrozbiorowych (ok. 1772 r.). Podstawowym celem pracy było odtworzenie głównych (publicznych) dróg lądowych i wodnych oraz urządzeń komunikacyjnych na tym obszarze w drugiej połowie XVIII wieku.

Realizacja celu głównego zdeterminowała cele szczegółowe: poznawczy, metodyczny i aplikacyjny. Cel poznawczy objął analizę i charakterystykę czynników przyrodniczych, społeczno-ekonomicznych i prawno-politycznych, które wpłynęły na rozwój i układ sieci komunikacyjnej województwa lubelskiego w epoce staropolskiej. Celem metodycznym rozprawy było wypracowanie metody badawczej, umożliwiającej odtworzenie sieci komunikacyjnej na podstawie zróżnicowanej bazy źródłowej. W pracy wykorzystano metodę retrogresji, którą zmodyfikowano i unowocześniono pod wpływem specyfiki wykorzystanych źródeł kartograficznych i trudno dostępnych źródeł pisanych oraz zastosowanych narzędzi GIS. Cel aplikacyjny pracy wynikał z jej charakteru informacyjnego. Odtworzenie układu komunikacyjnego staropolskiego województwa lubelskiego pozwoliło wskazać we współczesnej sieci komunikacyjnej trwałe elementy, niezmiennie od kilkuset lat, mające charakter inercyjny.

W dysertacji odtworzono przebieg głównych połączeń lądowych i wodnych oraz ustalono ich typologię i rangę w systemie komunikacyjnym staropolskiego województwa lubelskiego. Opisano urządzenia komunikacyjne (groble, mosty, przeprawy, stacje pocztowe, karczmy zajezdne, przystanie), wskazując ich położenie i określając rolę w procesie przemieszczania. Rekonstrukcję sieci komunikacyjnej wykonano z wykorzystaniem autorskiej pięciostopniowej metody, bazującej na: 1. wstępnej identyfikacji obiektu (połączenia drogowego), 2. weryfikacji istnienia obiektu, 3. ustaleniu parametrów geometrycznych, 4. weryfikacji parametrów geometrycznych, 5. zatwierdzeniu przebiegu w przestrzennej bazie danych.

Przeprowadzone analizy wskazały zależności między układem sieci komunikacyjnej a kształtującymi ją faktoremami w makro i mikroskali. Uwarunkowania prawno-polityczne wpływały na ogólny układ dróg, wyznaczając np. punkty węzłowe. Czynniki społeczno-ekonomiczne, oddziaływały zarówno na ogólny jak i szczegółowy przebieg dróg (w makroskali był to przebieg tranzytowych dróg handlowych i połączenia najważniejszych ośrodków miejskich, w mikroskali były to połączenia lokalne, np. drogi do kościoła parafialnego). Z kolei uwarunkowania przyrodnicze decydowały bezpośrednio o szczegółowym przebiegu drogi w terenie (np. rzeźba terenu, stosunki wodne).

**Słowa kluczowe:** sieć komunikacyjna, drogi, urządzenia komunikacyjne, województwo lubelskie, metoda retrogresji, XVIII w.